

De eer en de ellende

Eerste druk, januari 2012
© 2012 Pierre Heijboer

Cover afbeelding: Afbeelding uit *Patrouilleren voor de Papoea's*, R.E. van Holst Pellekaan & I.C. de Regt, een gezamenlijke uitgave van De Bataafsche Leeuw en de Afdeling Maritieme Historie van de Marinestaf.

ISBN: 978-90-484-9020-2
NUR: 691

Uitgever: Literoza, Zoetermeer
www.literoza.nl

Literoza

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor de directe of indirecte gevolgen hiervan.

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever worden openbaar gemaakt of veelevoudigd, waaronder begrepen het reproduceren door middel van druk, offset, fotokopie of microfilm of in enige digitale, elektronische, optische of andere vorm of (en dit geldt zondig in aanvulling op het auteursrecht) het reproduceren (i) ten behoeve van een onderneming, organisatie of instelling of (ii) voor eigen oefening, studie of gebruik welk(e) niet strikt privé van aard is.

DE EER EN DE ELLENDE

Nieuw-Guinea 1962

PIERRE HEIJBOER

Jangan lupa

INHOUDSOPGAVE

DEEL I	De uitzondering	7
1	Koers noordnoordoost	8
2	Wapengekletter	19
3	Onvrijwillige vrijwilligers	47
4	Gentle and brave	67
5	Het eerste slachtoffer	84
DEEL II	Onderhandelen	97
6	Harde woorden	98
7	Praten bij de open haard	117
8	Schaamteloos bedrogen	149
9	Parachutisten, hier vlakbij	168
10	Jagen op spoken	201
11	Overmacht	226
DEEL III	Oorlog	243
12	Onverwacht vuur	244
13	Vechten volgens het boekje	266
14	Diplomatie aan het ziekbed	284
15	In het bos van waigeo	304
DEEL IV	De afloop	319
16	Voor de haan kraait	320
17	Pijnlijk uitstel	341
18	Tot het bittere einde	354
19	Wachten op luns	373
20	De keuze	397
	Verantwoording	405

DEEL I

∞

De uitzondering

I

KOERS NOORDNOORDOOST

Niets wees erop dat de dag zou eindigen in een orgie van geweld. Op de eilanden van de Aru Archipel, de meest oostelijke eilandengroep van de jonge staat Indonesië, leek de vijftiende januari 1962 een dag als alle andere te worden. In de kampongs aan de vlakke kust waren de kinderen naar school, klopten de vrouwen hun sago en waren de meeste mannen op visvangst. Sommigen deden hun werk buitengaats, in kleine, half overdekte prauwen, anderen wierpen hun netten uit in het ondiepe water tussen het strand en het koraalrif, dat als een glinsterend lint voor de kust lag.

Alleen de vissers merkten dat er op deze januaridag toch iets ongevoons aan de hand was. Even ten noorden van het eiland Udjir was op de ochtend van de veertiende een groot, grijs, schip verschenen. Met gedoofde lichten was het 's nachts vanuit het zuiden komen aansluipen, om daarna, schijnbaar zonder enig doel, bij Udjir voor anker te gaan.

De grijze kolos die de rust van de Aru's had verstoord was het nieuwste bevoorradingschip van de Angkatan Laut, de Indonesische marine. Het schip was gebouwd op een Japanse werf en genoemd naar een Nederlander, wat voor Indonesische oorlogsbodem nogal opmerkelijk was. Maar die Nederlander, Eduard Douwes Dekker, was dan ook een van de weinige Belanda's waar in Indonesië met eerbied aan teruggedacht werd. Hij had immers – meer dan een eeuw geleden – de ogen van zijn Nederlandse landgenoten geopend voor de verdrukking waaronder de bewoners van hun kolonie in Zuid-Oost-Azië te lijden hadden. Toen hij in zijn boek *Max Havelaar* de toestanden in het negentiende-eeuwse Nederlands Oost-Indië aan de kaak stelde, deed hij dat onder het pseudoniem Multatuli. En zó heette het schip dat bij Udjir gereedlag voor een operatie, die tot doel had een voorspelling van diezelfde Multatuli in vervulling te laten gaan...

‘De Javaan wordt mishandeld!’ had Douwes Dekker geschreven en hij had eraan toegevoegd dat eens de tijd zou komen waarop Indonesië zich los zou maken van Nederland. Hij zou gelijk krijgen, maar pas vele jaren na zijn dood. Generaties lang waren de Oost-Indische eilanden nog Nederlands bezit gebleven. Pas in de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog waren ze onafhankelijk geworden – en ook nog maar voor een deel. Want op nog geen honderdzigtiig zeemijlen van de plek waar de *Multatuli* voor anker was gegaan, lag de kust van het westelijk deel van het grote eiland Nieuw-Guinea, een stuk van het koloniale ‘Indië’ dat nog altijd Nederlands Nieuw-Guinea heette, maar door de Indonesiërs West-Irian werd genoemd. Er golden andere wetten dan op de Indonesische Aru’s, er wapperde een andere vlag, en ook de tijd was er een andere. Terwijl de klokken op de Aru Archipel de Oost-Indonesische tijd aangaven, hielden de Nederlanders op Nieuw-Guinea de Midden-Australische tijd aan, waardoor het er officieel een uur later was dan op de nabije Indonesische eilanden.

Toen het op de dag na de aankomst van de *Multatuli* licht werd bleek het grote schip niet meer alleen te zijn. Langszij van de tender lagen nu drie kleinere schepen, die in de loop van de nacht waren gearriveerd en zich bij de *Multatuli* hadden gevoegd. Het waren moderne motortorpedoboten, kortweg МТВ’s genoemd, die behoorden tot het nieuwste waarover de Indonesische marine beschikte. De drie bij de *Multatuli* waren van de Jaguar-klasse; producten van de Fr. Lürssen Werft in het Duitse Bremen. Ze waren tweeënveertig meter lang, ruim zes meter breed en hadden een diepgang van drie komma veertig meter. Hun kracht lag vooral in hun snelheid, die geleverd werd door vier Daimler-Benz-diesels in de machinekamer onder het achterdek. Daarmee konden ze een top halen van tweeënveertig knopen.

Hun bewapening was beperkt, maar wel vervaarlijk: vier 21-inch torpedo’s, die vanaf het dek konden worden gelanceerd en dodelijk konden zijn voor welke tegenstander dan ook. Verder hadden ze op

het voordek en het achterdek een veertig millimeter Bofors-kanon als verdedigingsmiddel tegen vliegtuigen.

De МТВ's hadden een lange weg moeten afleggen om de wateren van de Aru's te bereiken. Met z'n vieren waren ze op de avond van 9 januari vertrokken uit Tandjong Priok bij Jakarta: de *Harimau* (Tijger), de *Matjan Tutul* (Gevlekte Panter), de *Matjan Kumbang* (Zwarte Panter) en de *Singa* (Leeuw). Onderweg hadden ze enkele keren moeten stoppen om brandstof in te nemen. De *Singa* had het tenslotte niet gehaald; zij had met een technisch mankement moeten achterblijven tussen het eiland Flores, de laatste tussenstop, en de Aru's. Sommige marine-deskundigen zouden het later een wonder noemen dat de andere drie wél hun eindbestemming hadden gehaald. Want voor zulke lange tochten waren de ranke vaartuigen eigenlijk niet gebouwd.

Hun torpedo's hadden de schepen achtergelaten in hun thuishaven; ze zouden maar extra ballast hebben betekend en ze waren niet uit op een gevecht. Bovendien had op elk dek ruimte moeten worden gevonden voor een vijftal grote rubberboten. Die waren aan boord gebracht door manschappen van de watertransportdienst van de landmacht, die zich bij de negenendertigkoppige bemanning van de МТВ's hadden gevoegd. In de toch al krappe bemanningsruimten was het als gevolg daarvan een kwestie van nóg meer inschikken geweest.

De МТВ's werden die ochtend met grote nieuwsgierigheid bekeken door de manschappen van een infanterie-eenheid die zich aan boord van de *Multatuli* bevond. Het waren drie pelotons van Bataljon 19-12-61, zo genoemd naar de datum waarop Indonesië's president Sukarno het bevel tot de verovering van Nieuw-Guinea had gegeven. De leden van het bataljon waren geen reguliere soldaten van de Angkatan Darat, de Indonesische landmacht, maar ze waren wel min of meer door de landmacht 'geadopteerd' en opgeleid. Opgeleid voor het voeren van junglegevechten wel te verstaan. Want ze waren uitgekozen om op Nieuw-Guinea aan land te worden gezet en daar een guerilla-oorlog te beginnen tegen de Nederlanders.

Het gros van het bataljon bestond uit Papoea's – kinderen van het land – en Indonesiërs die een tijd op Nieuw-Guinea hadden gewoond en gewerkt – met name in de oliewinning. Sommige van hen hadden toen al deelgenomen aan subversieve acties tegen het Nederlands gezag en hadden als gevolg daarvan het eiland moeten ontvluchten. Anderen hadden deelgenomen aan eerdere infiltratiepogingen. Van die acties kon niet gezegd worden dat ze een succes waren geweest en de deelnemers eraan, dat wil zeggen degenen die niet gesneuveld of opgepakt waren, hadden soms meer dood dan levend de weg terug naar Indonesië gevonden.

Maar dat had de meesten niet ontmoedigd. Ze zouden het blijven proberen – en deze keer gaven ze zichzelf een redelijke kans. Ze waren goed opgeleid, ze beschikten over moderne wapens en ze genoten voor het eerst de volle steun van het machtige Indonesische leger en de even machtige Indonesische marine. Geen kano's deze keer voor de overtocht, maar comfortabele – en snelle – motortorpedoboten.

Het wemelde op de *Multatuli* op een gegeven moment van de sterren en balken. De mannen van 19-12-61 zagen onder andere commodore Jos Soedarso, de plaatsvervangend chef-staf van de Indonesische marine; kolonel Sudomo, het hoofd operatiën van de marine, en diens collega Mursid van de landmacht. Met hun aanwezigheid wilden ze de mannen die straks op Nieuw-Guinea aan land zouden gaan kennelijk een hart onder de riem steken. Tenminste, zo voelden de manschappen van 19-12-61 het. En ze waren niet alleen met hen meegevlogen en -gevaren naar deze uithoek van de Indonesische archipel – ze zouden straks ook meegaan naar de kust van Nieuw-Guinea. Maar dat wisten de mannen van de landingsgroep nog niet.

Rond elf uur verdwenen de sterren en balken – ook de pelotonscommandanten van 19-12-61, de kapiteins van de MTB's, de officieren van de watertransportdienst en die van een extra verbindingscontinent – benedendeks. Een laatste bespreking, wisten de landingstroepen; alles nog één keer doorlopen om ervoor te zorgen dat er niets, maar dan ook niets, fout zou gaan.

‘Aantreden,’ kregen de soldaten van 19-12-61 rond twee uur in de middag te horen. Zo goed en zo kwaad als het ging vormden ze rijen op het dek van de *Multatuli*. Peloton per peloton, groep per groep.

Eerste luitenant Suripto, een veteraan van Korps Commandotroepen, sprak hen toe. Hij was een bekende van de manschappen, want hij was in de afgelopen maanden verantwoordelijk geweest voor hun opleiding. ‘Het is zover,’ zei Suripto terwijl hij zijn blik over de rijen liet gaan. ‘Wat jullie geleerd hebben zul je vanaf vandaag in praktijk moeten brengen. Jullie zullen worden ingezet op West-Irian om het van de Nederlanders te bevrijden en het terug te brengen in de schoot van Indonesië. Jullie taak zal geen gemakkelijke zijn, maar als ieder van jullie doet wat van hem verwacht wordt, zal het lukken; daar ben ik zeker van.’

Wat van hen verwacht werd wisten ze allemaal. Het was ze tijdens hun opleiding keer op keer ingeprent: ongemerkt aan land zien te komen, het bos intrekken, contact maken met de Papoea’s, onverdedigde kampongs bezetten en het de Nederlanders vervolgens zo lastig mogelijk maken.

Suripto rondde zijn toespraak af met de gebruikelijke aansporing: ‘Plant onze vlag, het heilig rood en wit, op West-Irian! En bedenk: je zult daar in de jungle niet alleen zijn. In gedachten zal heel het Indonesische volk bij je zijn.’

Uit handen van commodore Soedarso ontving ieder van de drie pelotonscommandanten een Indonesische vlag. Het hoorde er allemaal bij, maar de aangetreden manschappen werden er toch een beetje stil van.

‘Inrukken, uitrusting verzamelen en gereedmaken voor vertrek,’ was vervolgens de opdracht.

Een halfuur later klauterden de manschappen van 19-12-61 met hun bepakking langs de romp van de *Multatuli* omlaag naar de dekken van de MTB’s. Samen waren ze met ruim honderd man; pelotonsgewijs verdeeld over de kleine boten. Het werd daar nu behoorlijk druk, maar iedereen vond ergens aan dek een plekje voor zichzelf, zijn wapen en zijn uitrusting.

Het was 17.00 uur Oost-Indonesische tijd – 18.00 uur Nieuw-Guineatijd – toen de flottielje-commandant van de MTB's, kapitein Wiratno, die tevens kapitein van de *Matjan Tutul* was, het sein gaf voor het vertrek. 'Voorwaarts in kiellinie; koers nul-één-nul.'

Nul-één-nul: noordnoordoost. Richting Nieuw-Guinea.

Een uur na het vertrek van de MTB's werd het donker. De boten leken nu over een zwarte zee te glijden. Tegelijkertijd steeg bij de opvarenden de spanning. Tenminste, zo voelde sergeant Tugiman Suwarna het. Hij leidde de kleine groep van rubberbootspecialisten aan boord van de *Matjan Tutul*, die de mannen van 19-12-61 straks zouden moeten afzetten op de kust van West-Irian.

Suwarna had een groot deel van zijn leven op het water doorgebracht, maar nog nooit had de zee zo'n indruk op hem gemaakt als op deze avond. Het spiegelgladde wateroppervlak, de zilveren zogstrepen van de drie MTB's en de pikdonkere nacht deden hem huiveren. Zittend op het achterdek van de *Matjan Tutul* wist hij zeker dat hij dit beeld zijn leven lang niet zou vergeten.

Aan boord van de *Harimau* had tweede luitenant Winata bin Nana heel andere gedachten. Net als Suwarna was hij beroepssoldaat, maar zijn verantwoordelijkheid was een stuk groter dan die van de sergeant. Als commandant van het eerste peloton van 19-12-61 zou hij zijn mannen moeten aanvoeren na hun landing op de kust. Hij zou ze bij elkaar moeten houden, hun moraal op peil moeten houden en ervoor moeten zorgen dat ze de opdrachten die ze hadden meegekregen naar behoren zouden uitvoeren. Heel wat beter dan zijn manschappen wist hij dat het niet gemakkelijk zou zijn. Al twee keer eerder waren er infiltraties uitgevoerd op West-Irian, en beide keren waren die op een fiasco uitgelopen. Wat zou hij moeten doen, bedacht de luitenant, om het er beter van af te brengen?

Onwillekeurig tastte hij naar de linkerborstzak van zijn uniform. Daarin zat, als een soort talisman, een uit 1948 daterend legitimatiebewijs van het KNIL, het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger. Het

vermelde dat Winata bin Nana in het KNIL diende als soldaat-hoornblazer der tweede klasse. Het document droeg de handtekening van Nana's Nederlandse commandant uit die dagen, reservekapitein R.P.P. Westerling.

In zijn hut achter de brug van de *Matjan Tutul* trachtte de jonge commodore Soedarso alleen klaar te komen met de spanning van het moment. De koers was uitgezet, het flottielje lag keurig in kiellinie en het was nu alleen nog maar een kwestie van doorzetten. Soedarso had zich teruggetrokken in zijn hut omdat hij de mensen op de brug niet voor de voeten wilde lopen en omdat hij niemand wilde laten merken hoe zwaar de verantwoordelijkheid voor de actie op hem drukte.

Want hij, en hij alleen, had die actie erdoor gedrukt bij generaal Soeharto, de chef van het Komando Mandala, dat sinds kort alle operaties voor de bevrijding van West-Irian coördineerde.

'We zijn hier nog niet klaar voor,' had de altijd bedachtzame Soeharto gezegd.

'Dat weet ik, *bapak*, en dat is het hem nou juist,' had de marine-officier geantwoord. 'Want al zijn we nog niet klaar, we moeten wel iets dóén. Anders maken we ons voor de hele wereld belachelijk. Grote woorden gebruiken op massameetings – en vervolgens niks; een laffe stilte. Dan schaam je je toch dood. Ik tenminste wel. En we kúnnen iets doen. Het is een waagstuk, ik geef het toe, maar het kán.'

'Haastige speed, commodore – je weet hoe het spreekwoord luidt.'

Maar Soedarso had zich niet van zijn stuk laten brengen. Hij was per slot van rekening niet de eerste de beste – en hij stond ook niet alleen. De hele top van de marine steunde zijn idee. Dat was overigens niet zo vreemd, want de leden van de marinestaf vormden een hechte klik. Zij behoorden tot wat ze 'de nieuwe generatie' noemden. Ze hadden hun opleiding niet meer gekregen van de Nederlanders, in Doorn en Den Helder, maar in hun eigen land, in Surabaya. Nog niet zo lang geleden was er bij de marine sprake geweest van een kleine machtsstrijd. Het resultaat ervan was geweest dat de hoogste leiding

vervangen was door nieuwe mensen: Martadinata als eerste man, Soedarso als tweede en Ali Sadikin als derde. Dat trio vormde binnen de Indonesische strijdkrachten een machtsblok waarmee terdege rekening moest worden gehouden, ook door Soeharto. In december 1961 gold dat des te meer omdat Mandala, Soeharto's uitvoerend hoofdkwartier, in feite nog slechts op papier bestond. De leidinggevenden waren benoemd, er waren in Makassar op Celebes werkruimten ingericht, maar dat was vooralsnog alles. Operationele plannen, het selecteren en voorbereiden van deelnemende divisies en brigades, de hele logistieke kant van de zaak – dat alles moest nog gestalte krijgen.

Desondanks had de jonge Soedarso niet om het Komando Mandala heen gekund. En daarom had hij bij Soeharto zitten beargumenteren: 'Het plan dat we willen uitvoeren staat in feite al lang op stapel. Het is de landing van een contingent troepen over zee, zoals we er al meer hebben uitgevoerd de afgelopen jaren. Alleen gebruiken we nu geen prauwen om de mannen over te varen, maar een paar van onze motortorpedoboten. En dat verhoogt naar mijn mening de kansen op succes aanzienlijk.'

'Maar u noemde het zelf daarnet nog een waagstuk.'

'Natuurlijk is het een waagstuk. Dat is altijd zo met landingsposeringen. Heb je geluk, dan kom je aan land zonder door vijandelijke schepen of vliegtuigen ontdekt te zijn. Daar zijn we meer dan eens in geslaagd. Heb je pech, en hebben ze je in de peiling, dan kun je maar het beste omkeren en het later nóg eens proberen. Er zitten inderdaad risico's aan de onderneming. Maar als je geen risico's durft te nemen zul je nooit een oorlog winnen.'

Soedarso had zichzelf behoorlijk brutaal gevonden door dit tegen Soeharto te zeggen. Want het zweemde naar chantage: wie het waagstuk niet aandurfde zou nooit een winnaar worden. '*Ma'afbapak*,' had hij maar snel gemompeld. 'Mijn excuses.'

De generaal had zijn befaamde glimlach ten beste gegeven – een gevaarlijke glimlach, noemden sommigen het – en had alleen maar gevraagd: 'Wat voor troepen?'

‘Vier pelotons infanterie, verhoudingsgewijs goed opgeleid. Het zijn geen commandotroepen, maar ze weten met een geweer om te gaan. En ze kennen de rimboe, want een deel van hen is afkomstig van Nieuw-Guinea. En we zullen ze goede officieren meegeven.’

‘Papoea’s?’

‘Inderdaad, maar ook landgenoten, Indonesiërs, die lang op het eiland hebben gewoond.’

‘En u denkt dat het zal lukken?’

Soedarso had, voor hij antwoord gaf op die vraag, zijn gedachten even op een rij gezet. ‘Zoals ik al zei, generaal, je kunt geluk hebben of pech. Maar geluk kun je afdwingen, en dat zijn we van plan. Verrassing en snelheid zullen daarbij onze belangrijkste hulpmiddelen zijn.’

Soeharto had er vervolgens het zwijgen toe gedaan. ‘Dank u, commodore,’ had hij alleen maar gezegd. ‘Ik weet genoeg.’

Wat moest hij ervan denken, had Soedarso zich afgevraagd toen hij Mandala’s hoofdkwartier verliet. Had Soeharto het plan goedgekeurd – er zijn zegen aan gegeven? Nee, dat had hij niet. Maar hij had de uitvoering ervan ook niet verboden. De commodore had daarop een beslissing genomen: ze zouden doorgaan.

Kolonel Sudomo had de plannen voor de actie uitgewerkt. Ook hij bevond zich nu aan boord van een van de МТВ’s, de *Harimau*, waar hij de gast was van kapitein Saleh Samuel Moeda.

Sudomo’s taak was verre van gemakkelijk geweest. De lange reis van de boten naar het uiterste oosten van de Indonesische archipel; het verplaatsen van de troepen daarheen met vliegtuigen van de luchtmacht, het bijeenbrengen van wapens en voorraden, de noodzaak van een totale geheimhouding, het voorbereiden van afleidingsmanoeuvres... en dat allemaal in een paar weken tijd. Maar Sudomo had zich weer eens een kundig organisator getoond. Er was maar één ding dat hij niet had kunnen regelen. ‘De luchtmacht ziet zich niet in staat om ons dekking te geven,’ had hij Soedarso laten weten.

‘Waarom verbaast me dat niet?’ had de commodore tegen zichzelf gezegd. Het zuidpunt van Nieuw-Guinea lag buiten het actiebereik

van Indonesië's jachttoestellen, aldus de reden die de luchtmacht had opgegeven. Soedarso had het beschouwd als een doorzichtige smoes. En hij mocht het eigenlijk niet denken, maar hij dacht het wel: ze wensten simpelweg het risico niet te lopen. 'Wij zien de actie niet zitten. Laat de marine het maar proberen; dan zit de marine straks met de brokken. De marine, niet de luchtmacht.'

Soedarso had zich bij de situatie neergelegd. Dan maar zónder luchtdekking. Ze zouden die trouwens alleen maar nodig hebben als het mis zou gaan. En het mócht niet misgaan. Bovendien: extra toestellen in de lucht zouden de kans op voortijdige ontdekking maar weer vergroten.

In de stilte van zijn hut vocht de jonge commodore op deze avond niet alleen tegen de spanning, maar ook tegen een groot persoonlijk verdriet. Want hij had zijn gezin moeten verlaten op een zeer slecht moment. Een paar weken geleden was zijn jongste kind gestorven. Het was hem zwaar gevallen zijn vrouw in deze moeilijke dagen alleen te laten, maar zij had gezegd: 'Ga nu maar, ik red me wel.'

Zelf had hij zijn verdriet proberen te verdringen door zich met een grote verbetering op zijn werk te storten: de voorbereiding van deze landingsactie. En naarmate deze meer en meer gestalte had gekregen, had hij zich laten meeslepen door zijn eigen enthousiasme. 'Ik zal de eerste Indonesische hoofdofficier zijn die op West-Irianse bodem staat,' had hij tegenover zijn vrienden gepocht.

Op deze vijftiende januari zou hij die uitspraak waar moeten maken.

Wat Soedarso niet wist, was dat hem voor de zuidkust van Nieuw-Guinea een warm onthaal wachtte. Want op het hoofdkwartier van de Nederlandse strijdkrachten op Nieuw-Guinea was al enige dagen bekend dat de Indonesiërs vanuit het zuiden iets van plan waren. Om die reden patrouilleerden op de avond van 15 januari voor de zuidkust van het eiland op enige afstand van elkaar drie Nederlandse oorlogsschepen, de torpedojager *Utrecht* en de fregatten *Evertsen* en *Kortenaer*. Ze voeren op en neer ten oosten en ten westen van

een lichte uitstulping van het land, die Kaap Vlakke Hoek werd genoemd.

Wat verder naar het zuiden zorgde de *Biak-4*, een Neptune-vliegtuig van de Marine Luchtvaartdienst, voor een paar extra ogen; de radar van het toestel reikte verder dan die van de schepen. Het toestel, een verkenners- en aanvalsvliegtuig voor de lange afstand van Amerikaanse makelij, werd gevlogen door luitenant-vlieger Harry Moekardanoë, de enige 'Indische jongen' in het vliegerkorps van de MLD op Nieuw-Guinea. 'Moek' was bovendien een ouwe rot in het vak. In het laatste jaar van de Tweede Wereldoorlog had hij in een Amerikaanse Hellcat op Japanse Zero's gejaagd en op de Dakota had hij zó lang gevlogen dat hij als het ware met zijn ogen dicht in zo'n toestel van Biak naar Merauke kon vliegen, van Nieuw-Guinea's westkant naar het uiterste oosten van het Nederlandse deel van het eiland.

En nu zat Moekardanoë dus op de Neptune, het voornaamste vliegende wapen van de Nederlanders op Nieuw-Guinea.

Zijn waarnemer was luitenant-ter-zee Peter Varenhorst. De Neptune had zijn basis op het eiland Biak, het centrum van de Nederlandse militaire macht in dit deel van de wereld.

Lang had de Neptune eenzaam zijn rondjes gedraaid in het donkere luchtruim boven de Arafurazee. Het patrouilleren was vaak een geestdodende bezigheid, maar soms viel er voor de bemanningen van de toestellen iets te beleven. En op deze avond was dat ook zo, want op een gegeven moment zat Varenhorst met samengeknepen ogen naar zijn radarscherm te kijken. Helemaal aan de rand ervan was plotse-ling een 'blijf' verschenen en hij probeerde vast te stellen waardoor die veroorzaakt werd. Er viel nog weinig van te zeggen, maar hij meldde wat hij zag aan Moekardanoë, die per radio Biak op de hoogte stelde:

'Onbekend radarcontact. Afstand 58 mijl. Peiling 222 graden.'

Het was 18.55 uur, Nieuw-Guinea-tijd.